

Prace remontowo – konserwatorskie przy grobowcach i nagrobkach usytuowanych na Cmentarzu Rakowickim:

Część 2 - Konserwacja zespołu zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ: grobowiec Rodziny Sadowskich, grobowiec Rodziny Pucińskich, grobowiec Rodziny Csesznaków, pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich, grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego - na cmentarzu Rakowickim w Krakowie ul. Rakowicka 26

Program prac, przedmiar i dokumentacja fotograficzna

Zarząd Cmentarzy Komunalnych w Krakowie

Kraków 2019

Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ: grobowiec Rodziny Sadowskich, grobowiec Rodziny Pucińskich, grobowiec Rodziny Czesznaków, pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich, grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego - na cmentarzu Rakowickim w Krakowie ul. Rakowicka 26

1) Grobowiec Rodziny Sadowskich (Fot. 5.1 a – 5.1 e)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po lewej Pucińskich

Czas powstania: 1854 r.

Autor: nieustalony

Grobowiec architektoniczny, wolnostojący, wzniesiony na piwnicy grobowej w formie niskiej tumby na planie prostokąta o ścianach z cegły, tynkowanych, pograżonych w ziemi, przekrytej płytami z piaskowca, z wejściem od frontu zamkniętym kamienną płytą opartą ukośnie na kamiennych węgarach murowanej szyi. Na płycie wjazdowej cztery metalowe antaby i sztaba.

Informacje o zmarłych pochowanych w grobie:

- Maria Sadowska zmarła w 1854 r.
- Ewa (Nimfa) Sadowska zmarła 16 stycznia 1871 r. w wieku 80 lat
- Józef Schätzl zmarły w 1874 r.
- Joanna Paczygowska zmarła 22 listopada 1878 r. w wieku 68 lat
- Magdalena Szlachetowska zmarła 1 kwietnia 1882 r. w wieku 89 lat
- Jan Nepomucen Nałęcz Sadowski zmarły 3 lipca 1897 r. w wieku 83 lat, archeolog i etnograf, historyk, dziennikarz; współredaktor „Czasu”; urodzony w Ślesinie (pow. bydgoski), syn ziemianina Ignacego oraz Eweliny z Wolszlegerów, (1834–7) studiował na wydziale prawa i administracji uniwersytetu w Berlinie prawo oraz geografię. Studia przerwał po trzecim roku, zmuszony po śmierci ojca objąć prowadzenie rodzinnego majątku w Słupach koło Kcyni. W r. 1839 rozpoczął współpracę z poznańskim „Tygodnikiem Literackim” publikując tam (utrzymane w duchu heglowskim) artykuły o „Anhellim” Juliusza Słowackiego, „Nie-Boskiej Komedii” Zygmunta Krasińskiego i „Kirdżalim” Michała Czajkowskiego. Od r. 1840 Sadowski był członkiem pięcioosobowego konspiracyjnego Komitetu Poznańskiego (od r. 1844 noszącego nazwę Centralizacji Poznańskiej) Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, należąc w nim do skrzydła «umiarkowanych». Aresztowanie przywódcy Komitetu Karola Libelta oraz Jana Słupeckiego w Poznaniu (luty 1846) spowodowało, że Sadowski wraz z Józefem Mikorskim uciekli do Francji. Dowiedziawszy się o śmierci brata Stanisława powrócił do Wielkopolski, wziął udział w powstaniu 1848 r., po czym ponownie udał się do Paryża, gdzie pogłębiał studia, m. in. w zakresie archeologii oraz języków klasycznych i semickich, zdobywając rozległą erudycję. Działał także w kręgu polskiej emigracji, m. in. poznał Słowackiego. Dopiero po ogłoszonej przez władze pruskie amnestii w 1858r., powrócił do Słupów. Nasilająca się po upadku powstania styczniowego antypolska polityka władz w Poznańskim spowodowała, że Sadowski sprzedał Słupy, przeniósł się z rodziną do Galicji i osiadł w Krakowie (1870). Tutaj zbliżył się do grona wpływowych dziennikarzy (M. Manna, L. Siemieńskiego, A. Szukiewicza i A. Kłobukowskiego) i dzięki ich poparciu związał się z „Czasem”. Początkowo zamieszczał w nim artykuły o wojnie francusko-pruskiej, które w kręgach wojskowych wzbudziły uznanie

dla znawstwa szczegółów topograficznych terenu wojny i zasad strategii, a także na tematy z zakresu prawa, ekonomii i geografii (odkryć geograficznych oraz warunków naturalnych różnych części świata). W r. 1872 ogłosił w piśmie zbiorowym „Na dziś” (Kr. 1872 I–III), pod redakcją A. H. Kirkora, studium Drogi handlu zbożowego, ukazujące wnikliwie ówczesną sytuację na rynku zbożowym w Europie, a zarazem ekonomiczną rolę Polski, jako «spichlerza Europy». Przedstawił też projekt polepszenia warunków eksportu przez zorganizowanie własnej instytucji komisowej w Gdańsku oraz spółek producentów, co dałoby realne szanse przeciwstawienia się konkurencji taniego zboża z Ameryki. W r. 1873 nawiązał współpracę z „Przeglądem Polskim”, a w l. 1876–96 wszedł do redakcji „Czasu”, gdzie kierował działem prawno-ekonomicznym; interesowały go także problemy archeologii, etnografii i historii (zwłaszcza jej nauk pomocniczych jak geografia historyczna i numizmatyka). Jego wszechstronna wiedza sprawiła, że od rozpoczęcia działalności AU w Krakowie został powołany do udziału w pracach Komisji Archeologicznej (od r. 1873), Antropologicznej, Fizjograficznej oraz Badania Historii Sztuki (od r. 1874). W zakresie archeologii (uprawianej przezeń teoretycznie, nie zaś przez prowadzenie wykopalisk w terenie) zajmował się przede wszystkim zabytkami z brązu, które traktował głównie jako importy. Uznawał znaczny wpływ Fenicjan, Etrusków, Greków i Rzymian na rozwój kultury terenów Europy na północ od Alp. Wielkie uznanie zdobył pracą pt. Drogi handlowe Greków i Rzymian poprzez dorzecza Odry, Wisły, Dniepru i Niemna do wybrzeży Morza Bałtyckiego, którą we wrześniu 1876 zreferował na VIII Międzynarodowym Kongresie Antropologii i Archeologii Przedhistorycznej w Budapeszcie. Jan Nepomucen Sadowski wziął w nim udział jako delegat Akademii Umiejętności. W referacie nie tylko nawiązywał do głównej problematyki kongresu (wykrycia przedhistorycznego przemysłu wyrobów brązowych oraz szlaków, którymi rozchodziły się po Europie), ale przedstawił nowatorską próbę zrekonstruowania dróg handlowych, w oparciu o rozmieszczenie zabytków oraz ich związek z krajobrazem i podłożem geograficznym. S. przedstawił ponadto na kongresie opracowaną przez siebie mapę archeologiczną Wielkopolski. Materiałem do zamierzonego przez AU opracowania atlasu archeologicznego była również publikacja Sadowskiego, obejmująca inwentarz obiektów z obszaru Wielkopolski (Wykaz zabytków przedhistorycznych na ziemiach polskich, z. 1: Dorzecza Warty i Baryczy, Kr. 1877). Spośród innych jego inicjatyw archeologicznych wspomnieć należy przeprowadzone (wg opinii S. Noska «chyba po raz pierwszy w Polsce») analizy chemiczne starożytnych wyrobów z brązu. Nowatorstwo ujęć teoretyczno-badawczych ujawnił też Sadowski w dziedzinie etnografii. Pełniąc od maja 1874 funkcje sekretarza sekcji etnologicznej w Komisji Antropologicznej (przewodniczącym sekcji był O. Kolberg), opracował Instrukcję do badania właściwości ludowych (1874), w formie zwięzłych pytań i objaśnień mogących się nasunąć wątpliwości. Obejmowała schemat do zbierania opisów różnych dziedzin kultury ludowej poszczególnych grup terytorialnych. Kolejność grup zagadnień przyjęta przez Sadowskiego była bardzo zbliżona do systematyki zastosowanej przez Kolberga w jego serii „Ludu”, poświęconej Krakowskiemu. Obaj nie tylko ściśle współpracowali ze sobą w ramach sekcji etnologicznej Komisji Antropologicznej oraz w Komisji Archeologicznej, lecz także byli blisko ze sobą zaprzyjaźnieni. W swych etnograficznych podróżach naukowych, odbywanych z ramienia AU, Kolberg zbierał także dane dotyczące wykopalisk i zabytków archeologicznych w terenie i przekazywał później J.N. Sadowskiemu do szczegółowego zbadania i interpretacji. Znanstwo materiału archeologicznego i geografii historycznej wykorzystał Sadowski w późniejszych pracach historycznych, wykraczających tematyką poza czasy starożytne i obejmujących średniowiecze – Miecz koronacyjny polski „Szczerbcem” zwany (1892). S. został (9 XI 1878) wybrany na członka korespondenta

Wydz. Hist.-Filoz. AU w Krakowie, lecz wybór ten nie uzyskał sankcji cesarskiej. Podobieństwo do losów członkostwa w AU Kolberga (również nigdy nie zatwierdzonego przez cesarza) można tłumaczyć nie tylko brakiem posiadania obywatelstwa austriackiego, ale i polityczną przeszłością Sadowskiego oraz pobytem na emigracji. W r. 1888 należał do współzałożycieli Tow. Numizmatycznego w Krakowie i wszedł w 1889 r. w skład pierwszego jego Wydziału; był też członkiem Główna Konserwatorów Zachodniej Galicji oraz członkiem korespondentem Centralnej Komisji Konserwatorskiej w Wiedniu.

(za: biogram w XXXVI tomie Polskiego Słownika Biograficznego)

Stan zachowania:

Stan techniczny grobowca Rodziny Sadowskich jest obecnie katastrofalny: konstrukcja i statyka obiektu wyraźnie naruszone, ściany grobowca uległy daleko posuniętej dezintegracji – widoczne znaczne pęknięcia, odspojenia i ubytki zarówno kamiennych płyt jak i ceglanych ścian wraz z tynkiem, kamienne węgary szyi wejścia do grobowca odspojone od korpusu grobu, zapadnięte, płyta przekrywająca wejście do piwnicy grobowej jest rozbita, pęknięta. Płyty z piaskowca są mocno zabrudzone, pociemniałe i pokryte warstwą szkodliwej tzw. „falszywej patyny”, mchów i porostów. Metalowe antaby i sztaba zamykające wejście do grobowca uległy korozji.

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Celem prac konserwatorskich będzie wyeliminowanie przyczyn niszczenia grobowca wraz z zabezpieczeniem substancji zabytkowej oraz przywrócenie pierwotnych walorów estetycznych. Grobowiec eksponowany jest w warunkach zewnętrznych, narażony na niekorzystne czynniki atmosferyczne i powinien mieć przywrócone pierwotne parametry wytrzymałościowe.

Konserwacja techniczna będzie miała na celu rozebranie naziemnej części grobowca w tym ściany frontowej, wykonanie żelbetowego wieńca, przemurowanie ścian wraz ze sklepieniem z cegły. Usunięcie porostów, mchów i glonów oraz oczyszczenie kamienia z czarnej tzw. „falszywej patyny”, wykonanie dezynfekcji kamienia, impregnacji i hydrofobizacji.

Konserwacja estetyczna polegać będzie na oczyszczeniu piaskowca z przebarwień, uzupełnieniu ubytków kamienia masą sztucznego kamienia, wykonanie nowego spoinowania, rekonstrukcji pękniętej kamiennej płyty wjazdowej wraz z otworzeniem inskrypcji na wzór istniejącej oraz konserwacji metalowych antab oraz sztaby.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 1):

- 1) Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
- 2) Usunięcie warstwy ziemi wraz z samosiejkami w celu odsłonięcia dolnej partii grobowca.
- 3) Usunięcie mchów i wykonanie wstępnej dezynfekcji -np. preparatem Ceresit CT 99.
- 4) Demontaż kamiennych płyt, rozebranie ścian z cegły, odkopanie grobowca, wykonanie żelbetowego wieńca – zbrojonego fundamentu pod ściany (0,3 x 25 cm. Beton B20, zbrojony 4 fi 10 mm, strzemiona fi 6 mm co 15 cm, całość zaizolowana Abizolem), wraz z wykonaniem izolacji.

- 5) Wymurowanie ceglanych ścian, sklepienia oraz tzw. szyi. Założenie izolacji pod płyty nakrywowe - z papy termozgrzewalnej (2 x wywiniętą na ściany murowane) i Abizolu. Tynkowanie ceglanych ścian.
- 6) Montaż kamiennych elementów grobowca, obsypanie żwirem drenarskim.
- 7) Oczyszczenie powierzchni kamienia (piaskowca) z tzw. „falszywej patyny” na sucho metodą strumieniowo - ścierną z zastosowaniem agregatu Ce Pe.
- 8) Mechaniczne usunięcie wtórnych uzupełnień z kamienia.
- 9) Wykonanie zabiegu dezynfekcji kamieniarki preparatem glono i grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.
- 10) Usunięcie soli rozpuszczalnych w wodzie na drodze migracji soli do rozszerzonego środowiska.
- 11) Uzupełnienie ubytków kamienia oraz rekonstrukcja formy masą sztucznego kamienia z zastosowaniem gotowej masy renowacyjnej Funkosil Restauriermortel f-my Remmers.
- 12) Rekonstrukcja kamiennego włazu – pękniętej płyty z piaskowca wraz z wykuciem napisu (na wzór zachowanych śladów na zdestruowanej płycie).
- 13) Wykonanie nowych spoin.
- 14) Konserwacja metalowych antab oraz sztaby:
  - usunięcie produktów korozji do pierwszego stopnia czystości metalu,
  - pokrycie metalu warstwą podkładową - Unicor C,
  - dwukrotne pomalowanie metalu nawierzchniową farbą grafitową
  - montaż antab i sztaby.
- 15) Wykonanie scalenia kolorystycznego uzupełnień kamieniarki pigmentami mineralnymi na spoiwie Funkosil LA f- my Remmers.
- 16) Hydrofobizacja struktury kamienia preparatem krzemoorganicznym.
- 17) Uporządkowanie przyziemia wokół grobowca.
- 18) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej (fotograficznej i opisowej).

2) Grobowiec Rodziny Pucińskich (Fot. 5.2 a – 5.2 h)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatery SA, rząd północno - zachodni, grób po prawej Sadowskich

Czas powstania: 1869 r.

Autor: nieustalony

Grobowiec architektoniczny, wolnostojący, wzniesiony na piwnicy grobowej wykonany z piaskowca, w formie tumby - pseudokaplicy na planie prostokąta. Na ścianach wykonanych z płyt kamiennych wznosi się zadaszenie – dwuspadowa nakrywa z piaskowca. Jednoosiowa elewacja frontowa - wyższa i szersza od ścian tumby - z kamiennym „portalem” dźwigającym attykę z dwiema wnękami na tablice epitafijne (jedna z tablic uległa zniszczeniu). Na szczycie attyki pierwotnie był osadzony kamienny krzyż (również zniszczony). Wejście do grobu od frontu zamyka kamienna płyta włazowa z dwiema metalowymi antabami i sztabą.

Informacje o zmarłych pochowanych w grobie:

- Józef Puciński zmarły 1 stycznia 1869 r. w wieku 17 lat
- Zofia Lekszycka zmarła 14 maja 1872 r., córka Julii Lekszyckiej w wieku 5 dni
- Jan Puciński zmarły 2 czerwca 1885 r. w wieku 62 lat, „właściciel realności”

- Aleksander Słomski zmarły 14 marca 1892 r., syn Aleksandra, właściciela drukarni i Maryi, liczący 17 dni
- Kazimierz Lekszycki, urodzony 1858 r., zmarły 29 stycznia 1897 r. w wieku 37 lat na suchoty zgodnie z adnotacją na karcie zgonu: artysta rzeźbiarz
- Maria Pucińska, urodzona w 1833 r., zmarła 28 sierpnia 1898 r. w wieku 65 lat, wdowa po Janie

Stan zachowania:

Stan techniczny grobowca Rodziny Pucińskich jest bardzo zły, katastrofalny: konstrukcja i statyka obiektu są wyraźnie naruszone - widoczne znaczne ubytki, odspojenia, pęknięcia i przesunięcia płyt tworzących ściany i dach grobu (rozsadzane przez porastające grobowiec przez wiele lat samosiejki). Elementy grobowca wykonane z piaskowca są mocno zabrudzone, pociemniałe i pokryte warstwą szkodliwej tzw. „fałszywej patyny” oraz mchów i porostów. Na powierzchni kamienia widoczne są również złuszczenia i rozwarstwienia kamienia, znaczne ubytki i spękania. Powierzchnia marmurowej tablicy jest zmatowiała, z rozwarstwieniami. Zniszczeniu uległa tablica epitafijna z prawej wnęki attyki. Brak również kamiennego krzyża w zwieńczeniu (zachowane fragmenty podstawy krzyża). Metalowe antaby i sztaba zamykająca wejście do grobowca oraz kotwy spinające kamienne płyty uległy korozji.

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Celem prac konserwatorskich będzie wyeliminowanie przyczyn niszczenia grobowca wraz z zabezpieczeniem substancji zabytkowej oraz przywrócenie pierwotnych walorów estetycznych. Grobowiec eksponowany jest w warunkach zewnętrznych, narażony na niekorzystne czynniki atmosferyczne i powinien mieć przywrócone pierwotne parametry wytrzymałościowe.

Konserwacja techniczna będzie miała na celu rozebranie naziemnej części grobowca w tym ściany frontowej, wykonanie żelbetowego wieńca, przemurowanie ścian z cegły wraz ze sklepieniem. Usunięcie porostów, mchów i glonów oraz oczyszczenie kamienia z czarnej tzw. „fałszywej patyny”, wykonanie dezynfekcji kamienia, impregnacji i hydrofobizacji.

Konserwacja estetyczna polegać będzie na oczyszczeniu piaskowca z przebarwień, uzupełnieniu ubytków kamienia masą sztucznego kamienia, wykonanie nowego spoinowania oraz konserwacji marmurowej tablicy. Zrekonstruowany zostanie zniszczony krzyż z wapienia pińczowskiego (zachowały się fragmenty podstawy krzyża) oraz brakująca tablica z marmuru.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 1):

- 1) Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
- 2) Usunięcie warstwy ziemi wraz z samosiejkami w celu osłonięcia dolnej partii grobowca.
- 3) Usunięcie mchów, roślinności i korzeni samosiejek pomiędzy płyt, wykonanie wstępnej dezynfekcji, preparatem Ceresit CT 99.
- 4) Demontaż elementów kamiennych, rozebranie ścian z cegły (wewnętrznego korpusu), odkopanie dolnej partii grobowca, wykonanie żelbetowego wieńca – zbrojonego fundamentu pod ściany wraz z wykonaniem izolacji (wieniec 45 x 25 cm. Beton B20, zbrojony 4 fi 10 mm, strzemiona fi 6 mm co 15 cm, całość zaizolowana Abizolem). Wymurowanie ścian wraz ze sklepieniem ceglanym. Założenie izolacji pod płyty

nakrywowe (z papy termozgrzewalnej i Abizolu). Montaż kamiennych elementów grobowca.

- 5) Oczyszczenie powierzchni kamienia (piaskowca) z tzw. „falszywej patyny” na sucho metodą strumieniowo - ścierną z zastosowaniem agregatu Ce Pe.
- 6) Mechaniczne usunięcie wtórnych uzupełnień z kamienia.
- 7) Wykonanie zabiegu dezynfekcji kamieniarki preparatem glono i grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.
- 8) Usunięcie soli rozpuszczalnych w wodzie na drodze migracji soli do rozszerzonego środowiska.
- 9) Uzupełnienie ubytków kamienia oraz rekonstrukcja formy masą sztucznego kamienia z zastosowaniem gotowej masy renowacyjnej - Funkosil Restauriermortel f-my Remmers.
- 10) Rekonstrukcja zniszczonego krzyża wraz z podstawą - z wapienia pińczowskiego (zachowały się fragmenty podstawy krzyża; wykonawca opracuje projekt na podstawie przykładów krzyży na podobnych nagrobkach i przedłoży do uzgodnienia, proponowany wzór – fot. 5.2 h).
- 11) Rekonstrukcja brakującej tablicy z marmuru wraz z wykuciem inskrypcji dot. osób pochowanych w grobie, wraz z pozłoceniem liternictwa złotem mineralnym (kolor kamienia, krój i wielkość czcionki należy wzorować na napisach na drugiej zachowanej tablicy; projekt tablicy wraz z inskrypcją do uzgodnienia z przedstawicielem Miejskiego Konserwatora Zabytków).
- 12) Konserwacja tablicy epitafijnej z marmuru:
  - wstępne usunięcie zabieleń gipsowych przez polerowanie powierzchni przy użyciu różnej granulacji papieru ściernego oraz włókniny chromoniklowej,
  - wykonanie zabiegu impregnacji strukturalnej rozwarstwień kamienia – roztwór żywicy paraloid B- 72 w kompozycji rozpuszczalników,
  - w przypadku występowania mikroorganizmów wykonanie odgrzybienia kamienia przez kilkakrotne pokrycie powierzchni preparatem ISPO FUNGEN Neu,
  - sklejenie pęknięć i uzupełnienie ubytków kamienia żywicą poliestrową firmy Akemi w odpowiednio dobranym kolorze,
  - spolerowanie powierzchni uzupełnień,
  - ponowne polerowanie powierzchni kamienia,
  - uczytelnienie inskrypcji, pogłębienie i i pomalowanie farbą lub złotem mineralnym,
  - nasycenie powierzchni kamienia roztworem olejku parafinowego w benzynie ekstrakcyjnej,
  - zabezpieczenie powierzchni pastami na bazie wosków mikrokrystalicznych.
- 13) Wykonanie nowego spoinowania.
- 14) Konserwacja elementów metalowych antab, sztaby, kotw spinających płyty:
  - usunięcie produktów korozji do pierwszego stopnia czystości metalu,
  - pokrycie metalu warstwą podkładową - Unicor C,
  - dwukrotne pomalowanie metalu nawierzchniową farbą grafitową.
- 15) Wykonanie scalenia kolorystycznego uzupełnień kamieniarki pigmentami mineralnymi na spoiwie Funkosil LA f- my Remmers.
- 16) Hydrofobizacja struktury kamienia preparatem krzemoorganicznym.
- 17) Uporządkowanie przyziemia wokół grobowca.
- 18) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej (fotograficznej i opisowej).

3) Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich (Fot. 5.3 a – 5.3 d)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów

Czas powstania: ok. 1869 r.

Autor: nieznany

Oryginalny pomnik nagrobny z piaskowca - kapliczka słupowa zwieńczona krzyżem nawiązująca do formy latarni umarłych – umieszczonej na ośmiobocznym filarze na postumencie, z dwiema tablicami epitafijnymi z „marmuru dębnickiego”.

Informacje o zmarłych pochowanych w grobie:

- Paweł Sosnowski, obywatel miasta Krakowa, urodzony w 1794 r. zmarły 3 kwietnia 1869 r. w wieku 76 lat, mąż Karoliny z domu Rucińskiej (według aktu zgonu z ksiąg parafii NMP w Krakowie nr 50/1869)
- Karolina Sosnowska zmarła 1 kwietnia 1895 r. w wieku 76 lat, wdowa po Pawle, szewcu.

Stan zachowania:

Wysoki pomnik nagrobny jest przechylony w kierunku alejki i wymaga wyprostowania, osadzenia na stabilnym fundamencie oraz przeprowadzenia zabiegów konserwatorskich. Na powierzchni kamienia widoczne złuszczenia, rozwarstwienia oraz ubytki kamienia, tablice epitafijne uległy tzw. zaślepieniu wskutek wytrącania warstwy gipsu, napisy prawie zupełnie nieczytelne.

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Celem prac konserwatorskich będzie wyeliminowanie przyczyn niszczenia nagrobka wraz z zabezpieczeniem substancji zabytkowej oraz przywrócenie pierwotnych walorów estetycznych. Nagrobek ekspozycyjny jest w warunkach zewnętrznych, narażony na czynniki atmosferyczne i powinien mieć przywrócone pierwotne parametry wytrzymałościowe.

Konserwacja techniczna będzie miała na celu demontaż nagrobka, wykonanie stabilnego podłoża w postaci fundamentu, ponowny montaż pomnika na fundamencie, usunięcie porostów, mchów i glonów oraz oczyszczenie kamienia z czarnej tzw. „fałszywej patyny”, wykonanie dezynfekcji kamienia, impregnacji i hydrofobizacji,

Konserwacja estetyczna polegać będzie na oczyszczeniu piaskowca z przebarwień, uzupełnieniu ubytków kamienia poprzez uzupełnienie masą sztucznego kamienia i wykonaniu nowego spoinowania, uczynieniu inskrypcji.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 1):

- 1) Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
- 2) Demontaż przechylonego pomnika nagrobnego wraz z niestabilnym fundamentem.
Zabezpieczenie kamiennych elementów pomnika.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 2):

- 3) Usunięcie porostów, mchów i wykonanie wstępnej dezynfekcji kamieniarki preparatem grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.

- 4) Usunięcie warstwy gruntu na głębokość 1,0 m, wykonanie stabilnego podłoża
  - nowego fundamentu żelbetowego o wym. 1,0 x 1,0 x 1,0 m (Beton C16 zbrojenie górą i dołem krzyżowo fi 12 mm żebrowane 34GS). Na wierzchu założenie izolacji (2x papę termozgrzewalną). Obsypanie fundamentu żwirem na pełną głębokość, po wcześniejszym zaizolowaniu ABIZOLEM. Ponowny montaż elementów kamiennych.
- 5) Oczyszczenie powierzchni kamienia z tzw. „fałszywej patyny” na sucho metodą strumieniowo - ścierną z zastosowaniem agregatu Ce Pe.
- 6) Mechaniczne usunięcie wtórnych uzupełnień z kamienia.
- 7) Wykonanie zabiegu dezynfekcji kamieniarki preparatem grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.
- 8) Usunięcie soli rozpuszczalnych w wodzie na drodze migracji soli do rozszerzonego środowiska.
- 9) Uzupełnienie ubytków kamienia oraz rekonstrukcja formy rzeźbiarskiej masą sztucznego kamienia z zastosowaniem gotowej masy renowacyjnej Funkosil Restauriermortel f-my Remmers.
- 10) Konserwacja tablic epitafijnych z tzw. marmuru dębnickiego:
  - wstępne usunięcie zabieleń gipsowych przez polerowanie powierzchni przy użyciu granulacji papieru ściernego oraz włókniny chromoniklowej,
  - wykonanie zabiegu impregnacji strukturalnej rozwarstwień kamienia – roztwór żywicy paraloid B- 72 w kompozycji rozpuszczalników,
  - w przypadku występowania mikroorganizmów wykonanie odgrzybienia kamienia przez kilkakrotne pokrycie powierzchni preparatem ISPO FUNGEN Neu,
  - sklejenie pęknięć i uzupełnienie ubytków kamienia żywicą poliestrową, np. firmy Akemi, w odpowiednio dobranym kolorze,
  - spolerowanie powierzchni uzupełnień,
  - ponowne polerowanie powierzchni kamienia,
  - uczytelnienie inskrypcji, pogłębienie i pokrycie złotem mineralnym,
  - nasycenie powierzchni kamienia np. roztworem olejku parafinowego w benzynie ekstrakcyjnej, zabezpieczenie powierzchni pastami na bazie wosków mikrokrystalicznych.
- 11) Wykonanie nowego spoinowania.
- 12) Wykonanie scalenia kolorystycznego uzupełnień kamieniarki pigmentami mineralnymi na spoiwie Funkosil LA f- my Remmers.
- 13) Hydrofobizacja struktury kamienia preparatem krzemooorganicznym.
- 14) Uporządkowanie przyziemia wokół pomnika nagrobnego.
- 15) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej (fotograficznej i opisowej).

4) Grobowiec Rodziny Csesznaków (Fot. 5.4 a – 5.4 i)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatery SΔ, rząd południowy, po lewej Orleckich i Łysakowskich

Czas powstania: 1870 r.

Autor: nieustalony

Grobowiec w formie niskiej tumbi z cegły (tynkowanej) i płyt z piaskowca, zwieńczony od frontu wyższą kamienną attyką, z wejściem do piwnicy grobowej przez domurowaną z przodu „szyję” zamkniętą metalowymi drzwiami - włazem. Na kamiennej attyce dwie tablice epitafijne

(na górnej z jasnego kamienia widniał przed kilkunastu laty napis GRÓB CSESZNAKÓW, obecnie napis jest niewidoczny). Attyka pierwotnie zwieńczona krzyżem (obecnie zniszczonym).

Informacje o zmarłych pochowanych w grobie:

- Marianna Czesnak zmarła 23 sierpnia 1870 r. w wieku 21 lat (początkowo pochowana w grobie Mączyńskich, przeniesiona do grobu swego przy trójkącie S)
- Jan Czesnak (vel Czesnak) urodzony 24 czerwca 1862 r., zmarły 10 stycznia 1877 r. wieku 14 lat
- Karol Ochman zmarły 13 lutego 1878 r. w wieku 31 lat 1878 r.
- Józef Szwarz zmarły 22 marca 1884 r. w wieku 1 roku, „syn redaktora”
- Karol Czesznak urodzony na Węgrzech 1817 r. zmarł 20 (X?) 1885 r. (dane na podstawie tablicy, zmarł w Rzeszowie)
- Józefa z Jasińskich Czesnakowa ur. 19 stycznia 1824 r. zmarła 4 listopada 1887 r. w Neapolu
- Aurelia Czesznak z domu Grabska urodzona 28 kwietnia 1848 r. zmarła 20 czerwca 1908 r. w Bad – Nauheim (Hesja, Niemcy)
- Dr Feliks Czesnak zmarły 23 czerwca 1916 r. w wieku 69 lat, adwokat

Stan zachowania:

Stan grobowca jest bardzo zły, katastrofalny – daleko posunięta destrukcja ceglanych ścian, przesunięcia i spękania kamiennych płyt zadaszenia grożą zawaleniem grobowca. W szparach między płytami systematycznie wyrastają samosiejki. Elementy grobowca wykonane z kamienia pokryte warstwą szkodliwej tzw. „falszywej patyny”, mikroflory i zabrudzeń. Miejscami występują znaczne ubytki fragmentów piaskowca (w tym przy metalowych drzwiach). Metalowe drzwi i sztaba zamykające wejście do grobowca uległy korozji. Powierzchnia tablic inskrypcyjnych jest zmatowiała, z rozwarstwieniami, litery spłycone, zatarte. W przypadku górnej tablicy – z jasnego kamienia - wskutek rozwarstwienia wierzchnia warstwa tablicy odpadła, co spowodowało zniszczenie napisu.

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Celem prac konserwatorskich będzie wyeliminowanie przyczyn niszczenia grobowca, przywrócenie pierwotnego stanu technicznego posadowienia grobowca oraz przywrócenie walorów estetycznych. Grobowiec eksponowany jest w warunkach zewnętrznych narażony na czynniki atmosferyczne i powinien mieć przywrócone pierwotne parametry wytrzymałościowe.

Konserwacja techniczna będzie miała na celu rozebranie nadziemnej części grobowca wykonanie stabilnego podłoża, oraz wymurowanie ścian, ponowny montaż płyt kamiennych, usunięcie porostów, mchów i glonów oraz wtórnych kitów i zatarć cementowych, oczyszczenie kamienia z czarnej tzw. „falszywej patyny”, wykonanie dezynfekcji kamienia, impregnacji i hydrofobizacji. oraz wykonanie nowych drzwi wejściowych - na wzór zachowanych metalowych, skorodowanych – w celu zapewnienia właściwego zamknięcia grobu.

Konserwacja estetyczna polegać będzie na oczyszczeniu piaskowca z przebarwień, uzupełnieniu ubytków kamienia masą sztucznego kamienia, wykonanie nowego spoinowania, uczynienie inskrypcji. Odtworzony zostanie kamienny krzyż wieńczący attykę.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 2):

- 1) Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
- 2) Usunięcie warstwy ziemi wraz z samosiejkami w celu odsłonięcia dolnej partii ścian grobowca.
- 3) Usunięcie mchów i wykonanie wstępnej dezynfekcji Ceresit CT 99 Antipilz.
- 4) Rozebranie nadziemnej części grobowca - demontaż elementów kamiennych, rozebranie ścian z cegły (na głębokość ok. 35 cm), Wykonanie nowego posadowienia dla ścian - wieńca żelbetowego o przekroju 28 x 35 cm po obwodzie ścian piwnicy (Beton C16 zbrojenie górą i dołem fi 12 mm żebrowane 34GS, strzemiona fi 6 mm co 20 cm) wraz z wykonaniem izolacji -na wierzchu wieńca położyć 2x papę termozgrzewalną. Obsypanie wieńca, który w najniższym miejscu terenu winien wystawać ok. 5 cm żwirem na pełną głębokość, po wcześniejszym zaizolowaniu ABIZOLEM. Montaż kamiennego cokołu. Odtworzenie ścian tzw. szyi oraz wymurowanie nowych ścian grobowca i sklepienia z cegły pełnej. Wykonanie w ścianie otworów wentylacyjnych (usytuowanie i wykończenie otworów do uzgodnienia z konserwatorem). Założenie izolacji pod płyty nakrywowe.¹
- 5) Montaż kamiennych elementów grobowca.
- 6) Położenie tynku wapienno - cementowego na ceglanych ścianach.
- 7) Oczyszczenie powierzchni kamienia z tzw. „fałszywej patyny” na sucho metodą strumieniowo - ścierną z zastosowaniem agregatu Ce Pe.
- 8) Mechaniczne usunięcie wtórnych uzupełnień z kamienia.
- 9) Wykonanie zabiegu dezynfekcji kamieniarki preparatem glono i grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.
- 10) Usunięcie soli rozpuszczalnych w wodzie na drodze migracji soli do rozszerzonego środowiska.
- 11) Rekonstrukcja brakującego kamiennego krzyża na attyce (wykonawca opracuje projekt na podstawie przykładów krzyży na podobnych grobowcach i przedłoży do uzgodnienia, proponowany wzór – fot. 5.4 i).
- 12) Rekonstrukcja metalowych drzwi w złym stanie technicznym. Rekonstrukcja metalowych drzwi wraz z sztabą na wzór zachowanych (skorodowanych).
- 13) Uzupełnienie ubytków kamienia oraz rekonstrukcja formy masą sztucznego kamienia z zastosowaniem gotowej masy renowacyjnej - Funkosil Restauriermortel f-my Remmers. (w przypadku większych ubytków – fleki, tasze).

---

¹ Dodatkowe ustalenia lub zmiany przyjętych parametrów i technologii, w uzasadnionych przypadkach. Przyjęta technologia nie wyklucza zastosowania innych rozwiązań w przypadku stwierdzenia odstępstw od przyjętego stanu rzeczywistego – po rozbiórce nawierzchni i ocenie stanu ścian piwnicy. Jeśli po demontażu nawierzchni grobowca okaże się, iż niemożliwe będzie wykonanie robót według przyjętej technologii, powinna zostać zwołana komisja konserwatorska w celu weryfikacji założonej technologii prac.

14) Konserwacja tablic epitafijnych:

- wstępne usunięcie zabieleń gipsowych ej przez polerowanie powierzchni przy użyciu różnej granulacji papieru ściernego oraz włókniny chromoniklowej,
- wykonanie zabiegu impregnacji strukturalnej rozwarstwień kamienia – roztwór żywicy paraloid B- 72 w kompozycji rozpuszczalników,
- w przypadku występowania mikroorganizmów wykonanie odgrzybienia kamienia przez kilkakrotne pokrycie powierzchni preparatem ISPO FUNGEN Neu,
- sklejenie pęknięć i uzupełnienie ubytków kamienia żywicą poliestrową firmy Akemi w odpowiednio dobranym kolorze,
- spolerowanie powierzchni uzupełnień,
- ponowne polerowanie powierzchni kamienia,
- uczytnienie inskrypcji, pogłębienie i i pokrycie złotem mineralnym, odtworzenie na górnej tablicy napisu GRÓB CSESZNAKÓW;
- nasycenie powierzchni kamienia np. roztworem olejku parafinowego w benzynie ekstrakcyjnej, zabezpieczenie powierzchni pastami na bazie wosków mikrokryształicznych.

15) Wykonanie nowego spoinowania.

16) Wykonanie scalenia kolorystycznego uzupełnień kamieniarki pigmentami mineralnymi na spoiwie Funkosil LA f- my Remmers.

17) Hydrofobizacja struktury kamienia preparatem krzemooorganicznym.

18) Uporządkowanie przyziemia wokół pomnika.

19) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej (fotograficznej i opisowej).

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich oraz Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego (Fot. 5.5 a – 5.5 h)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatery S, rząd pld. wsch., po lewej Działyńskich

Czas powstania: 1878-1880 (rzeźba), 1882 r. (tumba grobowa)

Autor: Edward Stehlik, rzeźba: Stanisław Lipiński

Grobowiec wolnostojący, wykonany z piaskowca i wapienia pińczowskiego, wzniesiony na piwnicy grobowej, w formie tumbi o ścianach z cegły, otynkowanych, zwieńczonej opracowanym rzeźbiarsko pomnikiem (autorstwa Stanisława Lipińskiego) w formie naturalistycznie przedstawionego pnia uschniętego drzewa „wyrastającego” spośród głazów, z zawieszonym na nim owalnym medalionem z portretem kobiety w koronkowej chuście na głowie, zwróconej do widza prawym profilem. Kompozycja rzeźbiarska oddana w sposób naturalistyczny - wiernie odwzorowana faktura kory oraz koronek czepka, realistyczny portret dojrzałej kobiety. Na podstawie rzeźbiarskiego zwieńczenia wykuty napis: D.O.M. / KAROLINA GÓRSKA

Wejście do grobowca usytuowane zostało od frontu i zamknięte kamienną płytą o fazowanych brzegach, z dwoma metalowymi antabami osadzonymi w płycie.

To pomnik o wybitnych walorach artystycznych i bogatej symbolice (uschnięte, strzaskane drzewo „wyrastające” z głazów – znak przerwane ludzkiego życia, wśród korzeni drzewa bluszcz symbolizujący życie wieczne itp.).

Grobowiec poddany był pracom konserwatorskim w latach 1983-1984.

Informacje o zmarłych pochowanych w grobie:

- Teofil Pruszkowski, zmarły 3 października 1881 r. wieku 74 lat (pochowany w grobie rodzinnym Pruszkowskich na kwaterze S dn.14.10.1882 r., po ekshumacji z grobu Stehlika)
- Rozalia Pruszkowska, zmarła 10 grudnia 1887 r. w wieku 27 lat – „żona słuchacza medycyny”
- Karolina Górską, zmarła 23 (lub 26) sierpnia 1872 r. w wieku 46 lat, matka Ernestyny z Górskich Pruszkowskiej, żony Witolda Pruszkowskiego, artysty malarza (przeniesiona do grobu Pruszkowskich w 1893 r.)
- Julia Pruszkowska, zmarła 21 lutego 1895 r. w wieku 75 lat, wdowa po Teofilu Pruszkowskim, „właścicielka domu” (Julia i Teofil Pruszkowscy byli rodzicami Witolda Pruszkowskiego, artysty malarza)

Stan zachowania:

Ogólny stan techniczny grobowca można określić jako średni. Konstrukcja i statyka obiektu nienaruszone, ale elementy grobowca wykonane z piaskowca i wapienia są mocno zabrudzone, pociemniałe i pokryte warstwą szkodliwej tzw. „fałszywej patyny”, z ciemnymi nalotami, zaciekami i zazielenieniami wskutek rozwoju mikroflory. Na rzeźbiarskim pomniku, zwłaszcza na medalionie z płaskorzeźbą widoczne rysy, pęknięcia i rozwarstwienia. Nakrywa grobowca jest porośnięta mchami. Zastosowany na ścianach tumby tynk cementowy miejscami jest popękany i odspojony, wymaga odkucia i położenia nowego. Na metalowych antabach ślady rdzy oraz skorodowanych powłok malarskich.

Wnioski i założenia konserwatorskie:

Celem prac konserwatorskich będzie wyeliminowanie przyczyn niszczenia grobowca wraz z zabezpieczeniem substancji zabytkowej oraz przywrócenie pierwotnych walorów estetycznych. Grobowiec eksponowany jest w warunkach zewnętrznych, narażony na niekorzystne czynniki atmosferyczne i powinien mieć przywrócone pierwotne parametry wytrzymałościowe.

Konserwacja techniczna Usunięcie porostów, mchów i glonów oraz oczyszczenie kamienia z czarnej tzw. „fałszywej patyny”, wykonanie dezynfekcji kamienia, impregnacji i hydrofobizacji. Odkucie wtórnego cementowego tynku i położenie tynków szerokoporowych z zastosowaniem systemów renowacyjnych do zawilgoconych i zasolonych murów, oczyszczenie i zabezpieczenie antykorozyjne metalowych antab.

Konserwacja estetyczna polegać będzie na oczyszczeniu piaskowca i wapienia pińczowskiego z przebarwień, uzupełnieniu ubytków kamienia masą sztucznego kamienia, wykonaniu nowego spoinowania oraz ucztylnieniu inskrypcji.

Zakres prac (przewidziany do realizacji w Etapie 2):

- 1) Wykonanie dokumentacji fotograficznej.
- 2) Usunięcie warstwy ziemi wraz z samosiejkami w celu odsłonięcia dolnej partii grobowca.
- 3) Usunięcie mchów i wykonanie wstępnej dezynfekcji Ceresit CT 99.
- 4) Skucie cementowego tynku ze ścian tumby grobowca, oczyszczenie podłoża (cegły).²
- 5) Oczyszczenie powierzchni kamienia z tzw. „fałszywej patyny” na sucho metodą strumieniowo - ścierną z zastosowaniem agregatu Ce Pe.
- 6) Oczyszczenie powierzchni wapienia pińczowskiego z tzw. „fałszywej patyny” metodami chemicznymi (np. kwaśny węgiel amonowy, 4% roztwór kwasu fluorowodorowego) i mechanicznymi.
- 7) Wykonanie zabiegu dezynfekcji kamieniarki preparatem glono i grzybobójczym Ceresit CT 99 Antipilz.
- 8) Mechaniczne usunięcie wtórnych uzupełnień z kamienia.
- 9) Usunięcie soli rozpuszczalnych w wodzie na drodze migracji soli do rozszerzonego środowiska.
- 10) Sklejenie pęknięć, uzupełnienie ubytków kamienia oraz rekonstrukcja formy rzeźbiarskiej masą sztucznego kamienia z zastosowaniem gotowej masy renowacyjnej Funkosil Restauriermortel f-my Remmers.
- 11) Wykonanie nowego spoinowania.
- 12) Założenie izolacji pionowej, położenie na ścianach tumby grobowca tynków szerokoporowych z zastosowaniem systemów renowacyjnych np. WTA do zawilgoconych i zasolonych murów, produkcji ISPO – Tubag.
- 13) Uczytelnienie inskrypcji kutej na podstawie rzeźby (ewentualne dokucie nazwiska Pruszkowskich – rodziny, dla której wybudowano grób – do uzgodnienia ze służbami konserwatorskimi).
- 14) Wykonanie scalenia kolorystycznego uzupełnień kamieniarki pigmentami mineralnymi na spoiwie Funkosil LA f-my Remmers.
- 15) Konserwacja elementów metalowych (dwóch antab):
  - oczyszczenie, usunięcie produktów korozji do pierwszego stopnia czystości metalu,
  - pokrycie metalu warstwą podkładową Unicor C,
  - dwukrotne pomalowanie metalu nawierzchniową farbą grafitową.
- 16) Hydrofobizacja struktury kamienia preparatem krzemoorganicznym.
- 17) Uporządkowanie przyziemia wokół grobowca.
- 18) Wykonanie dokumentacji konserwatorskiej (fotograficznej i opisowej).

---

² Dodatkowe ustalenia lub zmiany przyjętych parametrów i technologii, w uzasadnionych przypadkach. Przyjęta technologia nie wyklucza zastosowania innych rozwiązań w przypadku stwierdzenia odstępstw od przyjętego stanu rzeczywistego – np. w trakcie odkuwania tynku i ocenie stanu ścian tumby. Jeśli okaże się, iż niemożliwe będzie wykonanie robót według przyjętej technologii, powinna zostać zwołana komisja konserwatorska w celu weryfikacji założonej technologii prac.

PRZEDMIAR / KOSZTORYS OFERTOWY

Prace remontowo – konserwatorskie przy grobowcach i nagrobkach usytuowanych na Cmentarzu Rakowickim:

Część 2 – Konserwacja zespołu zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ: grobowiec Rodziny Sadowskich, grobowiec Rodziny Pucińskich, grobowiec Rodziny Czesznaków, pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich, grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego - na cmentarzu Rakowickim w Krakowie ul. Rakowicka 26

ETAP 1*

Konserwacja zespół pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ – I etap prac

1 /I Grobowiec Rodziny Sadowskich

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po lewej Pucińskich

Wymiary grobowca dł x szer x wys = 2,7 x 1,75 x 0,35 m. Rozebranie elementów kamiennych i odkopanie grobowca, wykonanie stabilnego fundamentu - żelbetowego wieńca (0,3 x 25 cm; Beton B20, zbrojony 4 fi 10 mm, strzemiona fi 6 mm co 15 cm), zaizolowanie całości Abizolem. Wymurowanie ścian wraz ze sklepieniem ceglanym. Wykonanie izolacji (z papy termozgrzewalnej i Abizolu). Pod płyty nakrywowe położenie 2 x papę wywiniętą na ściany murowane. Montaż kamiennych elementów grobowca. Tynkowanie ścian z cegły. Obsypanie żwirem drenarskim

..... netto

Konserwacja kamienia: 9,50 m²

9,50 m² (elementy proste) - ..... netto

Rekonstrukcja pękniętej kamiennej płyty włączowej wraz z odtworzeniem inskrypcji na wzór istniejącej – 0,20 m² **

..... netto

Konserwacja metalowej sztaby i czterech antab

..... netto

W sumie ..... netto

2 / I Grobowiec Rodziny Pucińskich

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po prawej Sadowskich

Grobowiec (tumba o wym. dł. x szer. x wys. 2,9 x 2,45 x 0,9 m), zwieńczony wysoką kamienną attyką.

Rozebranie elementów kamiennych i odkopanie grobowca, wykonanie żelbetowego wieńca (45 x 25 cm, Beton B20, zbrojony 4 fi 10 mm, strzemiona fi 6 mm co 15 cm), całość zaizolowana Abizolem. Wymurowanie ścian z cegły wraz ze sklepieniem ceglanym. Wykonanie izolacji z papy termozgrzewalnej i Abizolu. Montaż kamiennych elementów grobowca. Pod płyty nakrywowe położenie 2 x papę wywiniętą na ściany murowane. Ponowny montaż elementów kamiennych, obsypanie podstawy żwirem drenarskim

..... netto

Konserwacja kamienia (piaskowiec): 19,50 m²

19,50 m² (elementy proste) - ..... netto

Konserwacja tablicy epitafijnej (0,45 m x 0,30 m)

0,15 m² ..... netto

Rekonstrukcja zniszczonej marmurowej tablicy epitafijnej (0,45 m x 0,30 m) wraz z wykonaniem napisów (kolor kamienia, krój i wielkość czcionki na wzór tablicy istniejącej)**

..... netto

Konserwacja metalu (sztaby, dwóch antab, kotw)

..... netto

Rekonstrukcja kamiennego krzyża z podstawą, wapień pińczowski (wys. ok. 0,60 m– 0,70 m)**

..... netto

W sumie ..... netto

3 /I Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich – I etap, rozpoczęcie prac

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów

Demontaż przechylonego pomnika nagrobnego wraz z niestabilnym fundamentem

..... netto

W sumie ..... netto

Etap 1   w sumie ..... netto

(tj. konserwacja grobowców rodzin Sadowskich i Pucińskich oraz I etap konserwacji pomnika nagrobnego Sosnowskich)

ETAP 2*:

Konserwacja zespół pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ – II etap prac

3 /II Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich – II etap, kontynuacja prac

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów

Odkopanie gruntu na głębokość 1,00 m, wykonanie nowego fundamentu żelbetowego o wym. 1,0 x 1,0 x 1,00 m (Beton C16 zbrojenie górą i dołem krzyżowo fi 12 mm żebrowane 34GS). Położenie na wierzchu 2x papę termozgrzewalną. Obsypanie fundamentu żwirem na pełną głębokość po wcześniejszym zaizolowaniu ABIZOLEM. Ponowny montaż elementów kamiennych

..... netto

Konserwacja piaskowca: 6,00 m²

5,40 m² (elementy proste) ..... netto

0,60 m² (elementy profilowane) - ..... netto

Konserwacja tablic epitafijnych (0,62 m x 0,26 m; 0,31 m x 0,39 m)

0,28 m² ..... netto

W sumie ..... netto

4 /II Grobowiec Rodziny Czesznaków

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, po lewej Orleckich i Łysakowskich

Grobowiec (tumba o wym. dł. x szer. x wys. 2,8 x 2,50 x 0,6 m), zwieńczony wyższą kamienną attyką, z wejściem do piwnicy grobowej od frontu przez domurowaną „szyję” zamkniętą metalowymi drzwiami - włazem.

Rozebranie nadziemnej części grobowca wraz z fragmentem ścian piwnicy (na głębokość ok. 35 cm). Usunięcie gruzu wraz z utylizacją. Wykonanie nowego posadowienia dla ścian - wieńca żelbetowego po obwodzie ścian piwnicy (o przekroju 28 x 35 cm. Beton C16 zbrojenie górą i dołem fi 12 mm żebrowane 34GS, strzemiona fi 6 mm co 20 cm) Na wierzchu wieńca położyć 2x papę termozgrzewalną. Obsypanie wieńca, który w najniższym miejscu terenu winien wystawać ok. 5 cm żwirem na pełną głębokość, po wcześniejszym zaizolowaniu ABIZOLEM. Montaż kamiennego cokołu. Odtworzenie ścian tzw. szyi oraz wymurowanie nowych ścian grobowca z cegły pełnej. Wykonanie w ścianie otworów wentylacyjnych. Położenie tynku wapienno - cementowego na ceglanych ścianach. Ponowny montaż elementów kamiennych

..... netto

Konserwacja kamienia: 15,20 m²

15,20 m² (elementy proste) ..... netto

Konserwacja tablic epitafijnych (0,81 m x 0,31 m; 0,40 m x 1,20 m)

0,74 m² ..... netto

Rekonstrukcja metalowych drzwi (o wymiarach 0,85 m x 0,90 m) oraz sztaby **

..... netto

Rekonstrukcja kamiennego krzyża (wys. ok. 0,50 – 0,60 m)**

..... netto

W sumie ..... netto

5 /II Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej (z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego)

Lokalizacja: Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd płn. wsch., po lewej Działyńskich

Grobowiec wymiary tumby dł x szer x wys = 2,85 x 2,72 x 0,45 m (bez wysokości rzeźby)

Usunięcie nadmiaru ziemi, odkopanie podstawy grobowca na ok. 50 cm (Nie przewiduje się demontażu elementów kamiennych grobowca). Usunięcie popękanego tynku, oczyszczenie podłoża, położenie nowego tynku renowacyjnego na ścianach tumby. Do wysokości gruntu wykonanie izolacji bitumicznej oraz pionowo folii kubelkowej. Wokół grobowca wysypanie 50 cm żwiru na gł. 50 cm

..... netto

Konserwacja piaskowca i wapienia pińczowskiego (w tym rzeźby): 16,10 m²

11,20 m² (elementy proste) ..... netto

3,80 m² (elementy profilowane) - ..... netto

1,12 m² (elementy rzeźbione) - ..... netto

Konserwacja dwóch metalowych antab: ..... netto

W sumie ..... netto

Etap 2 w sumie ..... netto

(tj. II etap konserwacji pomnika nagrobnego Sosnowskich, konserwacja grobowców rodzin Czesznaków oraz Pruszkowskich i Karoliny Górskiej)

Koszt wykonania dokumentacji fotograficznej oraz opracowanie powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej - fotograficznej i opisowej – należy uwzględnić w kosztach ogólnych.

Razem (Etap 1 i Etap 2): .....netto

..... brutto

* Zamawiający przed podpisaniem Umowy przewiduje możliwość dokonania zmiany zakresu prac pomiędzy Etapami bez zmiany wynagrodzenia całkowitego za daną część. Zmiana

będzie uzależniona od posiadanych środków finansowych na sfinansowanie zamówienia przez Zamawiającego

** dokładne wymiary i forma rekonstruowanych elementów do uzgodnienia z Miejskim Konserwatorem Zabytków

Uwaga: Kosztorys ofertowy musi być podpisany przez Wykonawcę na każdej stronie.

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

1) Grobowiec Rodziny Sadowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po lewej Pucińskich

Fot. 5.1 a

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

1) Grobowiec Rodziny Sadowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po lewej Pucińskich

Fot. 5.1 b

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**1) Grobowiec Rodziny Sadowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po lewej Pucińskich**

Fot. 5.1 c

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**1) Grobowiec Rodziny Sadowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po lewej Pucińskich**

Fot. 5.1 d

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**1) Grobowiec Rodziny Sadowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po lewej Pucińskich**

Fot. 5.1 e

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po prawej Sadowskich**

Fot. 5.2 a

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po prawej Sadowskich**

Fot. 5.2 b

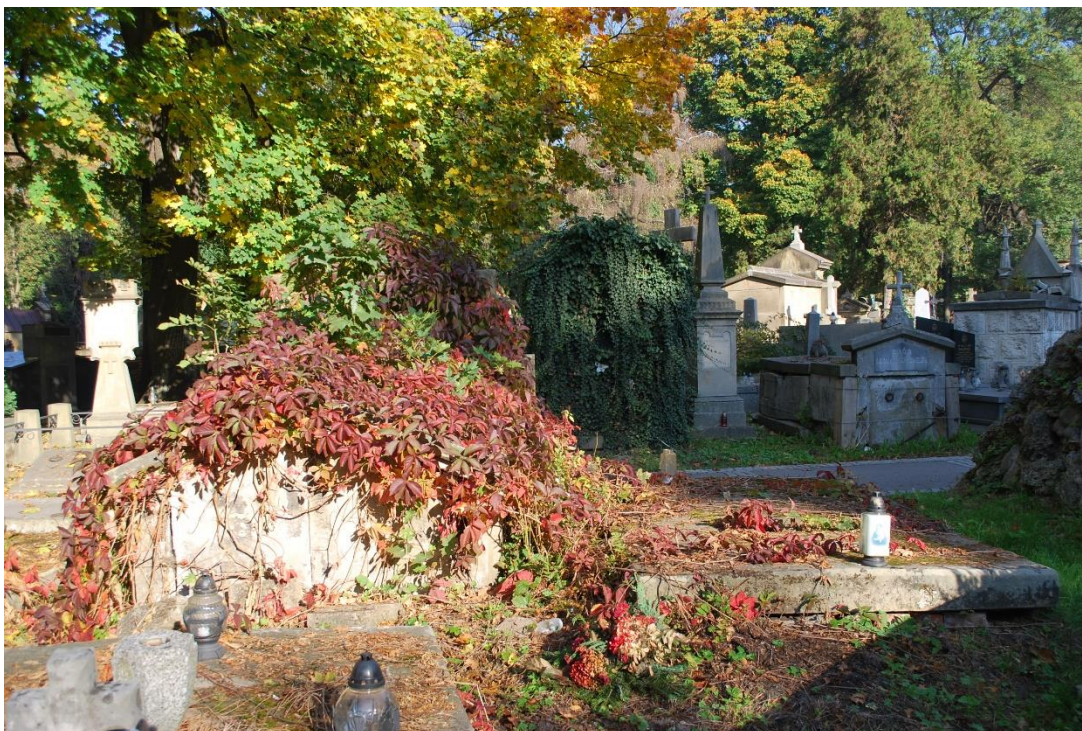

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po prawej Sadowskich

Fot. 5.2 c, fot. 5.2 d

Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno
- zachodni, grób po prawej Sadowskich

Fot. 5.2 e

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po prawej Sadowskich

Fot. 5.2 f Zdestruowany fragment podstawy krzyża

Fot. 5.2 g

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

2) Grobowiec Rodziny Pucińskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd północno - zachodni, grób po prawej Sadowskich

Fot. 5.2 h   Przykład krzyża na wzór do rekonstrukcji

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

3) Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów

Fot. 5.3 a

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**3) Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich,
Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów**

Fot. 5.3 b

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**3) Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich,
Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów**

Fot. 5.3 c

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

**3) Pomnik nagrobny w formie latarni umarłych na grobie Pawła i Karoliny Sosnowskich,
Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd wschodni, grób po lewej Turowiczów**

Fot. 5.3 d

Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Csesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 a

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Czesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 b

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Czesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 c, fot. 5.4 d

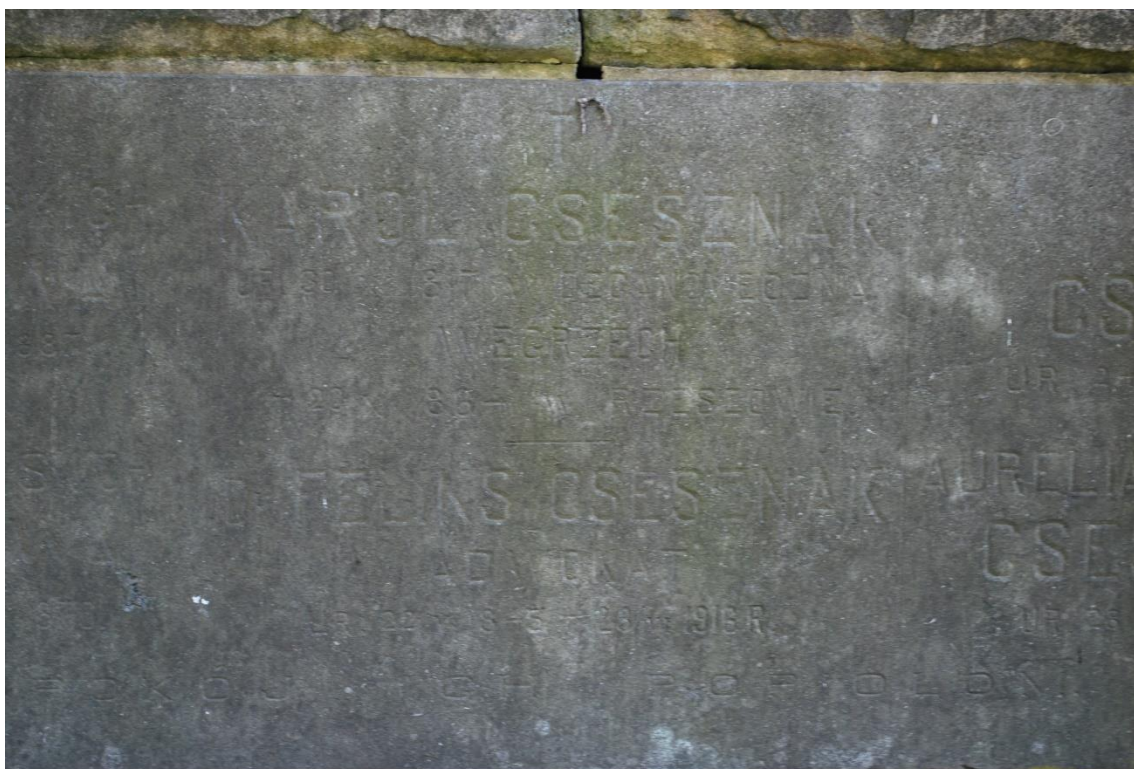
Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Csesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 e , fot. 5.4 f

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Csesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 g , fot. 5.4 h

Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

4) Grobowiec Rodziny Czesznaków, Cmentarz Rakowicki, kwatera SΔ, rząd południowy, grób po lewej Orleckich i Łysakowskich

Fot. 5.4 i Przykładowy wzór krzyża – do rekonstrukcji

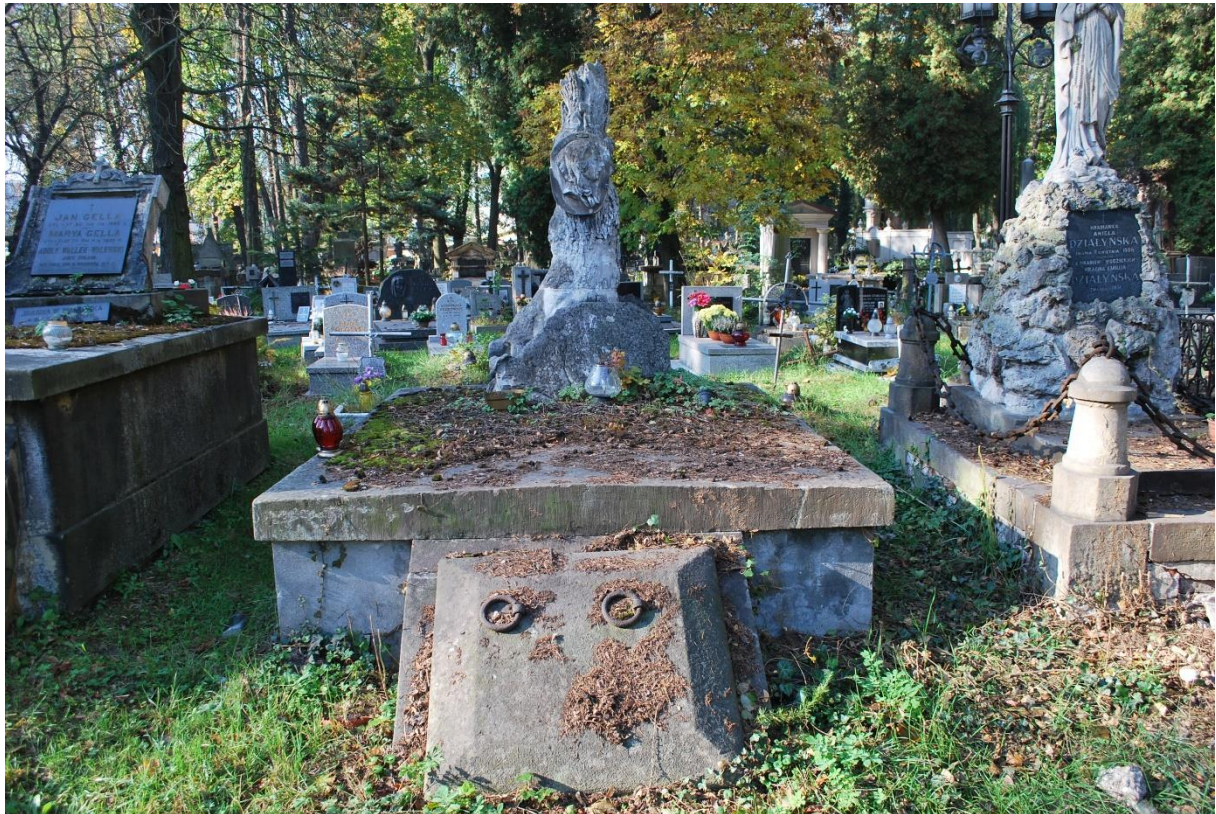

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 a

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 b

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 c

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 d

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 e

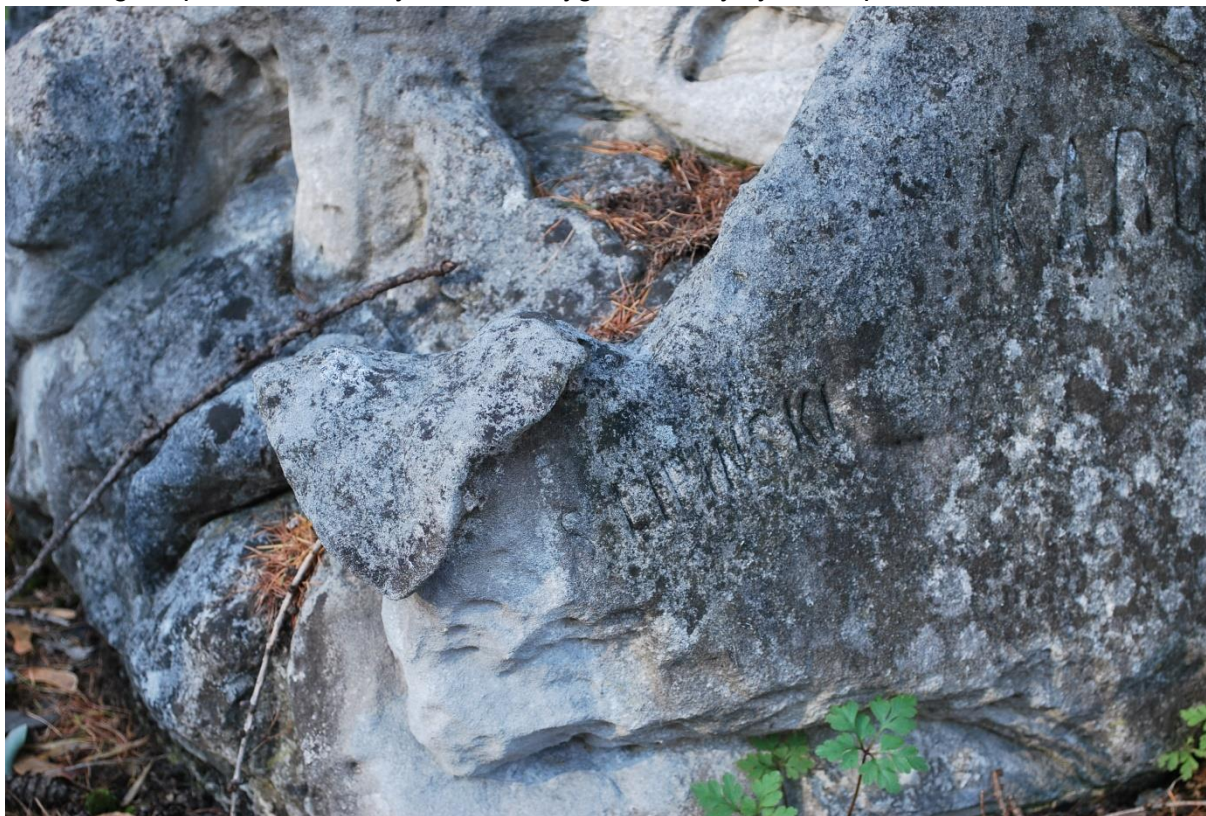
Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 f

Fot. 5.5 g Na podstawie rzeźby widoczna sygnatura artysty – S. Lipiński

Zespół zabytkowych pomników nagrobnych na kwaterze S i SΔ:

5) Grobowiec Rodziny Pruszkowskich i Karoliny Górskiej z rzeźbą autorstwa Stanisława Lipińskiego, Cmentarz Rakowicki, kwatera S, rząd południowo – wschodni, grób po lewej Działyńskich

Fot. 5.5 h

